

Çocuk ve Gençlerin Aile Ortamı İçinde Yeni Medya Kullanımı Alanında Ailelerin Eğitim Sürecindeki Etkisi

Łukasz Tomczyk ¹, Arkadiusz Waśniński ²

Öz

Bu makale, "Aile ortamı, çevrimiçi katılımın olumlu ve olumsuz yönleri açısından gençlerin farkındalığını nasıl şekillendirir ve çevrimiçi iken güvenli kalınabilmesi için gerekli olan iletişim-bilgi yeterlilikleri nelerdir?" sorusunun deneysel cevabıdır. On üç ve on sekiz yaşları arasındaki gençler üzerinde yapılan bu teorik analiz ve araştırmalar (N=238, Polonya), dört farklı eğitim tarzını farketmemizi sağlamıştır: ihmalkar, kontrol eden, kontrol eden-destekleyen ve işbirlikçi. Her biri, çocuk-aile ilişkisinin özellikleri, farklı dinamikler, aile evindeki eğitim etkisinin kapsamı, yeni mobil ve web medyasının öneminin farklı anlayışları, ailelerin çocuklarıyla alakalı çevrim içi güvenlik bağlamındaki farklılaşan bilgileri ve e-aktivitenin güvenli formlarının gelişimini belirleyen yetkinlikler ile karakterize edilmiştir. Elde edilen veriler, gençleri elektronik tehditlerden koruyan önemli faktörlerden birinin, ailenin bilgisi ve bunun sonucunda ise, aile içinde yeni medya kullanım yollarına uygun şekilde ebeveynlik sınırları kurulduğunu belirtir. Eşzamanlı olarak, bilgi toplumunun gelişiminin sebep olduğu tehditler alanında dijital yetenekleri arttırarak aileler arasında yaygın bir eğitimin verilmesi için daha ileri gereksinimlerin olduğunu belirtmeliyiz.

Anahtar Kelimeler

Gençlik
Yeni medya kullanımı
Medya eğitimi
Aile türleri
İnternet

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi: 19.05.2015

Kabul Tarihi: 30.03.2017

Elektronik Yayın Tarihi: 03.05.2017

DOI: 10.15390/EB.2017.4674

Giriş

Sistematik, günlük internet kullanımı şu an dijital yerliler olarak adlandırılan daha genç neslin sosyo kültürel etkinliğinin ayrılmaz bir unsurudur (Prensky, 2001). Yeni medya tarafından yaratılan gerçekliğin sosyokültürel boyutu ve en önemli gücü, zihinsel olarak insanı modern insane dönüştürüyor olmasıdır. Yeni medyanın çerçevesi daha çok sosyal, kamusal ve politik alan haline gelmektedir (Castells, 2013; Van Dijk ve Van Deursen, 2014; İşman ve Canan Güngören, 2014). Dahası, bu aynı zamanda genç neslin aklında günlük yaşamın ek bir unsuru değil ama ayrılmaz bileşeni olan bir alandır component (Potyrała, 2011; Ballano, Uribe ve Munté-Ramos, 2014). Bu durum, olayların etkisinin, karşılıklı etkileşimlerinin ve sosyal gerçeklikten yarattıkları olaylar (gerçek duruma bakılmaksızın) ile transfer olan katılımcılarının tecrübeleri ve aslen sadece sanal alanla bağlantılı olan, sosyo kültürel aktivitenin yeni kalitesinin karması ile bağlantılıdır. Bu ön plandaki sanal gerçekliğin

¹ Krakov Pedagoji Üniversitesi, Polonya, tomczyk_lukasz@prokonto.pl

² Lodz Üniversitesi, Polonya, arkadiusz.wasinski@gmail.com

kilit noktası, bir taraftan sanal sosyal bağlantılarla şekillendirilen katılımcıların şahsi deneyim doğruluğudur (Maffesoli, 2008; Fichnová, Mikuláš ve Wojciechowski, 2012). Öte yandan, birbirinden bağımsız olarak geliştirilebilen veya sanal alan ile gerçek arasında ortaya çıkabilecek olayların ve sosyal etkileşimlerin iki katlı karakteri, onların gelişim ve dinamiğini daha iyi düzeyde etkileyebilir (Katz ve Rice, 2002; Gosling, Augustine, Vazire, Holtzman ve Gaddis, 2011; Awan ve Gauntlett, 2013).

Sosyal çevredeki değişiklikler, yeni nesil web kullanıcılarının toplumsal etkinliklerinin farklı biçimlerinin şekillendirmesi için alt yapıyı oluşturmaktadır. Gençler web'in sosyal yaşam ile bereketli ve onlara ayrılmış cazibe merkezlerine sahip olduğu inancını taşımaktadırlar (Foehr, 2006; Székely, 2015; Voorveld ve van der Goot, 2013). Bireysel olarak kendi kendini geliştirme olanakları yaratan web'in potansiyeli, gençleri genel olarak sosyal medya ve web tabanlı oyunlar çerçevesinde gerçekleşen web bağlantıları ve etkileşimlerine sürekli olarak katılmaya teşvik eder (Kopecky, 2010; Cornish, 2014). Dahası, bilgi servislerinde sunulduğu gibi dünyadan gelen haberlere ayak uydurmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Toplumsal yaşamla dolu bu web inancı, modern çocukların ve gençliğin tümünde çevrimiçi kalmanın motivasyon kaynağı olarak gözlemlenir ve sosyal ayrıcalık ve bozulma mekanizmalarını tetikler (Merton, 1968; Ayas ve Horzum, 2013; Gündüz ve Şahin, 2011).

İlki, dinamik olarak gelişen web toplumlarına dahil olmasıyla ve ikincisi marjinalleştirilmesi veya hatta dışlanmasıyla karakterize edilmiştir. Fakat yine de, sosyal içerme ve dışlama, bu bağlamda, sadece sanal bir karakter değil ama aynı zamanda toplumsal gerçekliğin gerçek boyutunda sosyal ilişkilerin karakteri üzerinde etkisi vardır. Gençlerin web etkinliklerine düşük katılımının önemli sonuçlarından biri, okul, yerel mahalle ve yerel toplumsal çevredeki yaşlılarıyla ve ayrıca geniş ailelerinin üyeleriyle grup ilişkileri kurmak ve geliştirmek istemeleri yüzünden sınırlı imkan verilmesidir (Wallace, 2001; Lee, Yen ve Hsiao, 2014).

Bununla birlikte, bilinmeyen bir web kullanıcısı ile olan bir herhangi bir ortalıklık, çevrimiçi sosyal kontakların istikrarsızlığı, kişi dışı karakter ve yüzeyselliği sorunlarıyla lekelenmiştir (Ziemba, 2013). Bu sorunlar güya, çevrimiçi yeni insanlar keşfetme potansiyeliyle, derin inançlara meydan okumak ve yeni görüşler ve fikirlerle bağlantı kurar (Gazi, Aksal ve Özhan, 2012). Sosyal kontak değişimi dinamikleri, yeni kişilerle arkadaşlık kurulurken ve "eski" kontaklar geçici olarak unutulurken gözlemlenebilir. Diğer kullanıcılarla olan ilişkilerin geçici olması, sürekli yeni kontak arama ve "kaybolan" kontakları yenilemeye dayanır. Eğer henüz yeni kontak bulamadıysa, parıltılarını kaybeder veya tekrar çekici hale gelirler. Bu dinamikler ve bunlarla alakalı geçicilik, sanal dünyada gençlerin belli bir toplumsal oyuna katılma ile ilişkisi olan ve herşeyin mümkün olduğu sosyal aktivitelerin göreceli bir özelliğini ortaya koyar; hiçbir sorumluluk ve sonuçlar olmadan hareket etmenin simülatif imkanındır (Wařiński, 2010; Fraillon, Ainley, Schulz, Friedman ve Gebhardt, 2014).

Bir gencin ilişkilerinin kalitesi ve sosyal çevresi, sanal dünyaya yönelik tutumu ve e-aktivite tarzını etkileyen önemli bir faktördür. Bu, gruplara ait olma duygusu ve kendine ait bir yer edinme duygusunu ve içinde meydana gelen kendiliğinden kişilerarası eylemler perspektifinde benliğini yerine getirme kabiliyetini aktarır. Bir gencin genellikle evinde gerçekleştirmiş olduğu e-aktiviteyi göz önüne alacak olursak, evdeki atmosfer çok önemlidir. Evdeki atmosfer, kişilerarası tepkiler (kişilerarası ve grup), duygusal yakınlık ve ailevi ilişkilerin kalıcılığı ve aile ortamındaki eğitimsel ve sosyal etkilerin kalitesinin atası olarak anlaşılmaktadır (Rembierz, 2010; Pace vd., 2014). Ayrıca, ilgilerin ve bilginin gelişimini ve boş zamanlarını yönetme becerisini teşvik eden diğer sosyal ortamlarda (mahalle, okul,

yaşlılar) genci etkilemektedir. Gençlerin şekillendirdiği tecrübeyleyi baz alarak psikolojik, eğitimsel ve sosyal bir zemin oluşturuyorlar ve bu aynı zamanda kişisel değerlendirme, toplumsal çevreye aidiyet duygusu, yaşam hırsı ve sosyal tavrı, yeni medyaya karşı olan şahsi tavrı ve onu kullanımını içerir (Walotek-Ściańska, Szyszka, Waśniński ve Smołucha, 2014).

İki grup e-kullanıcı genç grubu, e-gerçeklik daha fazla dahil olursa bu, potansiyel e -tehditlere karşı farkındalılığı azaltır ve aynı zamanda sanal dünyayla olan zihinsel özdeşleşme seviyesi artar. Sosyal çevreden kendini soyutlar ve gerçek dünyada yerleşik ilişkilerin zayıflamasına veya hatta sona ermesine yol acar. (Young, 2007; Tomczyk ve Waśniński, 2014; Gilbert, Murphy ve McNally, 2011). Sanal dünya ile zihinsel sürecin en farkedilebilir "iştirak"ın olduğu ortam, ailedir. Duygusal ilişkilerin gücü, orijinal sosyal ve pedagojik etkilerin anlamı ve otoritesi nedeniyle, ebevenynler, gençleri yeni medyanın yapıcı kullanımına hazırlamak için ideal bir pozisyonadadır (Turner, 1993). Güvenlik açısından bakıldığında, en önemli şey, web'den en uygun uygun psikolojik mesafeyi korumak için farkındalığı ve pratik becerileri geliştirmek ve kişinin kendi faaliyetini gerçek dünyada çekici bir biçimde organize etmektir. Bu bağlamda, bir gencin sosyal izolasyonunu derinleştiren davranışların önlenmesi ve güvenli, arzu edilen medya kullanım şekillerinin geliştirilmesi, aileler için temel zorluklar haline gelir.

Yeni medya tarafınca daha önce tanımlanan medeniyet dönüşümleri fenomeni, gençlerin elektronik medyanın kullanımında güvenliğini arttırmak için eğitim faaliyetleri gerçekleştirildiğinde özel ebeveyn yetkinliklerinin kullanılmasını gerektirir (Baker, Sanders ve Morawska, 2017). Modern ailenin etkili eğitimi yalnızca elektronik medyanın kullanımının sınırlarını belirlemekle kalmayıp, aynı zamanda kontrolsüz internet kullanımıyla ilgili tehditler hakkında ebevenylerin bilgisinide içerir. (Moawad ve Ebrahim, 2016). Tabiki, ailenin eğitimci rolü, yapılması ve yapılmaması gereken şeylerin etkileyciliğinin azaltmakla ve zorlamak değildir; aynı zamanda modelleme yoluyla da ifade edilir (Ebbeck, Yim, Chan ve Goh, 2016).

Bu durumda, aileler, ailenin genç üyelerinin davranışları üzerinde referans ve model görevini üstlenmektedirler. Eğitimsel etkinin etkili ölçümü karmaşık bir görevdir (Say ve Batigun, 2016). Bu alan hakkında bilgi edinmenin yollarından biri, gençlerin ebeveyn kontrolü içindeki norm ve faaliyetlerle ilgili beyanlarını öğrenmektir. Bu tür öneri, ağ medyanın aile ortamı içinde nasıl kullanıldığını gösteren birçok parametreden sadece birini belirler. Metodolojik açıdan bakıldığında, katılımcı bir gözlem ya da çevrimiçi etkinlik ölçümüyle eğitimsel faaliyetlerle karşı karşıya kalması daha etkili gözükmektedir. Maalesef, bazı organizasyonel şartlardan dolayı, bu tür çalışmalar yapmak zordur.

Bu araştırmanın temel amacı, yeni medya tarafından sunulan potansiyel tehditlerle bağlantılı olarak ortaokul sonrası genç öğrenciler arasında farkındalık durumunun a nalizi ve bu tür çevrimiçi faaliyet, ebeveynlerin eğitimsel ve sosyal etkileri perspektifinden alınmasıdır. Araştırma, araştırmacı bir özelliktedir ve orta öğretim altı okul gençliği arasında dağıtılan çevrimiçi anket yardımı ile gerçekleştirildi.

Yöntem

Örnek Grubun Niteliği

Araştırma: Bieruń, Mysłowice, Łaziska, Mikołów (Polonya) şehrinde yaşayan lise’de okuyan gençleri içermektedir. Anket yapılan kişilerin yaş ortalaması 15. 5, medyan 16, standart sapma 2’ydi. Araştırma 13 ve 18 yaş arası 238 kişi örnek alınarak yapılmıştır. Araştırma yapılan eğitim grubuyla ilgili detaylı tablo aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Araştırma Yapılan Eğitim Grupları

	%	N
Cinsiyet		
Kadın	54. 62	130
Erkek	45. 38	108
Aile refahının niteliği		
Ailem oldukça zengin yaşıyor	40. 34	96
Ailem orta düzeyde yaşıyor	52. 52	125
Ailem oldukça mütevazı bir şekilde yaşıyor	7. 14	17
Ebeveynler, bilgisayar kullanımının sıklığının farkındalar		
Evet	89. 92	214
Hayır	10. 08	24
Bilgisayardan uzaklaşmayla ilgili bildirilen sorun		
Evet	18. 91	45
Hayır	81. 09	193

Araştırma, orta öğretim altı ve lise (lise ve teknik okullar) öğrencilerini kapsamaktadır. Araştırma Ocak 2014 ve Nisan 2014 tarihleri arasında yapılmıştır. Araştırma, Małopolski Kurator Oświaty (Polonya Milli Eğitim Bakanlığı’nun bir departmanı) tarafınca desteklenmiştir.

Araştırma örneği, Silesyan voyvodalığındaki üst orta öğretim öğrencileri için araştırma sonuçlarının genelleştirilmesini sağlayacak şekilde seçilmiştir. Eğitim yetkililerinden alınan verilere göre, 2014/2015 eğitim-öğretim yılında teknik liselerde eğitim gören öğrenci sayısı 61. 838 iken genel lise ortalaması 76. 416 idi. Böylelikle, rasgele seçim yöntemi kullanılarak elde edilen doldurulmuş anket formları ile yapılan araştırma $\alpha = 0. 95$ güven seviyesinde genellemeye imkan tanımaktadır. Araştırma, anonim çevreiçi anket formu kullanılarak gerçekleştirildi. Anketler, pedagojik araştırma metodolojisinde akademik kursu tamamlayan kişiler tarafından toplanmıştır.

Araştırma Araçları ve Soruları

Araştırmayı yürütmek için aşağıdaki kaynaklardan yararlanılarak bir araç oluşturuldu: 2010 yılında Jacek Pyżalski tarafından yapılan araştırmalardan siber zorbalık hakkında bir anket yapıldı (anketi kullanmak için izin alınmıştır) (Pyżalski, 2011), anket, Çek Cumhuriyeti’nde sanal iletişimin riskleri hakkında olmak üzere Kamil Kopecky ve takımı tarafınca, internet bağımlılığı risk ölçeği ise, Silesyan Eğitim Kurulu tarafınca (Śląskie Kuratorium Oświaty) oluşturulmuştur. Araç, pilot araştırma yaptı ve ona “riskli e-davranış ölçeği 2. 0” adı verildi. Bu araştırma, bu makalenin yazarları tarafından 2010-2015 yılları arasında yürütülen araştırma döngüsünün devamı niteliğindedir.

Çalışmaları yürüten araç, daha önce bahsedilen anketlerin üçgenlemesi yoluyla tasarlanan 48 sorudan oluşmuştur. Bu kağıdın yazarları, seçilen soru ve cevapları kendi aracına dahil etmek için K. Kopecky ve J. Pyżalski’nin onayını aldılar. Soruların büyük çoğunluğu (45) nominal cevaplar gerektirirken, üçünde ise sayısal ölçü (yaş, çevrimiçi ve Facebook’ta harcanan zaman miktarı) vardı. Kağıtta sunulan araştırma problemleri, araştırmacıları sunulan veriyi, yeni medyanın kullanımı üzerindeki ebeveyn kontrolü ile ilgili olanlara indirgemeye zorladı.

Elde edilen veriler (nominal ölçekler) betimsel istatistikler yardımıyla hesaplanmıştır. İlk olarak, çapraz tablolar geliştirildi ve sonra değişkenler arasındaki korelasyonların derecesi ki-kare dağılımı (X²) testi ile belirlendi. Aynı zamanda, serbestlik derecesinin (df) sayısı belirlendi ve 2x2 tablolar için Cramer'in V katsayısı (V) veya şarta bağlılık katsayısı (C) vasıtasıyla korelasyonların bir arada bulunma gücü belirlendi. Sayısal ve nominal değişkenler arasındaki korelasyon, tek varyant analizi vasıtasıyla belirlendi.

Ampirik verilerin genişletilmesine bağlı olarak, bu makalede, sadece "riskli e-davranış ölçeği 2.0" anketi ile yapılan araştırma sonuçlarının seçilmiş bir kısmına referans verilmiştir; bunlar temel alınarak aşağıdaki araştırma problemleri farkedilmiştir:

1. Orta öğretim altı yaşındaki gençler yeni teknolojik bilgiyi (ICT) hangi yollarla kullanır?
2. Öğrencilerce web medyasına ne anlam veriliyor?
3. Ebeveynlerin orta öğretim altı öğrencilerinin yeni medyayı olumlu şekilde kullanmalarını sağlamak için ne tür eğitimsel tavır göstermektedir?¹

Araştırmanın metodolojik yapısı oluşturulmuştur, böylece aşağıdaki kalite değişkenleri (Z) arasındaki korelasyonu (K) doğrulamak mümkündür:

K1 – öğrencilerin e-aktivite zamanının ebeveynlerince denetlenmesine karşı web'den içerik indirme kurallarına saygı duyulması

Z1 – öğrencinin e-aktivite zamanında ebeveyn denetimi

Z2 – web'den içerik indirme kurallarına uyma

K2 – yazılım, bilgisayar oyunları ve öğrenciler tarafından ziyaret edilen internet sayfalarının içeriklerinin ebeveynler tarafından denetlenmesi, web'den indirilen içeriklerin kurallarına saygı gösterme

Z1a – öğrencilerce kullanılan yazılım içeriğinin aile tarafından denetimi

Z1b – öğrencilerce kullanılan bilgisayar oyun tiplerinin aile tarafından denetimi

Z1c – Öğrencilerin gözettiği web site içeriklerinin ebeveyn denetimi

Z2 – web'den içerik indirme kurallarına saygılı olma

K3 – ebeveynlerle iletişim şekline karşın kendi e-faaliyetini kontrol etme

Z1 – ebeveynlerle iletişim şekli

Z2a – diğer tür etkinlikler bağlamında günlük e-faaliyete ayrılan zamanın kontrolü

Z2b – Belirli durumlarda e-faaliyeti bu etkinliği sonlandırabilme yeteneğiyle birlikte kontrol etme

K4 – E-faaliyete karşı tutum ve internet bağımlılığı riskinin farkındalığı

Z1 – geleneksel faaliyet biçimleri bağlamında e-faaliyete karşı tutum.

Z2 – sanal alana olan bağımlılık riskinin farkındalığı.

Araştırma metodolojisi içerisindeki kalite değişkenlerinin varsayımsal korelasyonları, ebeveyn-çocuk ilişkisinde iletişimin karakteri ile ebeveynlerin eğitime katılımı ve orta öğretim altındaki gençlerin e-katılımının kalitesi arasında bir korelasyon olup olmadığını yapıcı ve güvenli medya kullanımına referans olarak belirlemekle ilgilidir. Ebeveynlere atıfta bulunan kalite değişkenleri, eğitim faaliyetleri ile ilgili olmak üzere 2 kategoriye ayrılır:

- a) çocukların e-faaliyeti kalitesinin üzerindeki kontrol;
- b) e-faaliyet kalitesinin çocuk ile iletişim seviyesi ve şekli.

¹ Sunulan araştırma problemi, öğrencilerin bakış açısı, yani elektronik medyanın aile ortamında kullanımındaki ebeveyn kontrolü ile ilgili deneyimleri değerlendirilmektedir.

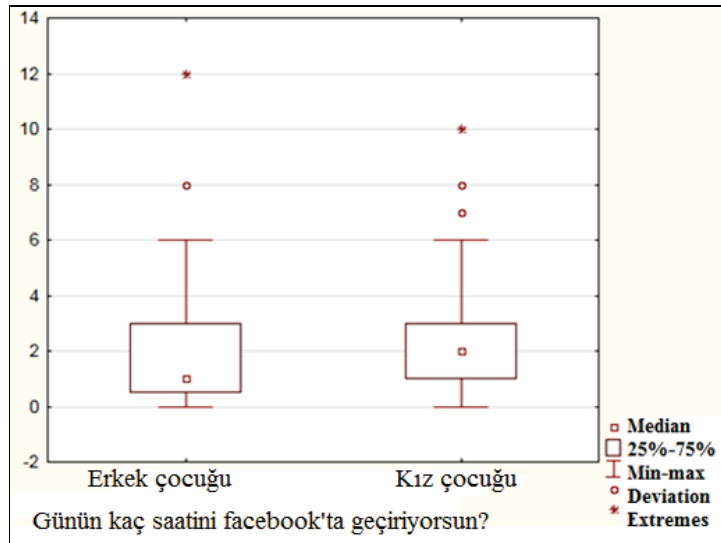
Bununla birlikte, öğrenciler söz konusu olduğunda, e-faaliyetin kapsamına ve karakterine ilişkin dört kategori bulunmaktadır:

- yeni teknolojileri kullanma ve siber alanda hareket etme kurallarını takip etmek;
- kendi e-faaliyeti üzerindeki kontrol hissi;
- siber alanda şekillenen tecrübe içeriğinden uzak durmak;
- sanal alana olan bağımlılık riskinin farkındalılığı.

Bulgular

İnternet bağımlılığı riski açısından bakıldığında en önemli anlam, öğrencilerin sanal alanı sembolize eden bilgisayarlara ve internet'e yönelik tutumu ile bağlantılıdır. Onlar, sanal gerçekliği keyifli faaliyet şekliyle tanımlayarak, temiz tutum gösterirler (93.7%). Bununla birlikte, bu, modern dünyadaki kendi işleyiş imajını siber alandaki katılımını sınırlamaz. Ankete katılanlardan 45,8% 'i hayatlarını e-dünyadaki rasgele cazibe merkezlerinden daha fazla birşey olduğunu belirtmiş ve bilgisayar olmadan yaşayabilmeyi hayal edebildiklerini beyan etmiştir. Bu beyan, "bilgisayarsız bir dünyada yaşamamı tercih ederim." Demekle aynı şey olmamasına rağmen, ankete katılanların neredeyse yarısı gerçek dünyayı tamamen sanal dünyadan ayırmıştır. Ankete katılanların yarısından fazlası (54.2%) böyle bir beyanda bulunmamakta, bu da kendi hayatlarında sanal gerçekliğe çok daha büyük bir rol kattığı anlamına geliyor. Ankete katılan öğrencilerin yaklaşık yarısı için, dijital teknolojileri gerçeğe dönüştürme süreci bu iki dünya arasındaki sınırı bulanıklaştırmıyor. Bu faktör, internet bağımlılığı riskini azaltan siber alandan uygun psikolojik mesafeyi oluşturmak için öğrenciler tarafından gereken yetenek göz önüne alındığında çok önemlidir.

Sanal gerçekliğe yönelik tutum öğrencilerin cinsiyetine göre değişmemesine rağmen, sosyal medyada günlük e-faaliyete ayrılan zaman konusunda bir mukayese yapılması önemlidir (grafik 1).

Grafik 1. Öğrencilerin Sosyal Medya'da Günlük E-Faaliyete Ayırdığı Zaman

Bu faaliyet üzerinde erkek çocuklarca harcanan günlük ortalama zaman 2.5 saat iken, kız çocuklarının ise günde 2 saattir. Dolayısıyla, internet bağımlılığı riski hem erkek hem kız çocukları için geçerlidir. Cinsiyete göre çeşitlilik eksikliği, web topluluğunun olaylarına sürekli katılımının şu an yalnızca sosyal faaliyetin ayrılmaz bir ögesi olarak algılandığında ve aynı zamanda modern varoluşun sosyo-kültürel boyutunun bir parçasını oluşturması gerçeğinden kaynaklanmaktadır – erkek ve kız çocukları için aynı durum olan faaliyet. Buna ek olarak, gerçeklik olarak adlandırılan sosyal yaşamın yerini alması değil, bir uzantı olarak ele alınır.

Öğrencilerin e-faaliyetlerinin özellikleri, günlük aktivitelerle bağlantılı olarak öğrencilerin bu konudaki kendi etkinliklerine karşı tutumlarını, günlük faaliyet biçimlerini ve avranışların riskine karşı tutumlarını ve internet bağımlılığı riski olmak üzere dört kategoriye kapsar (Tablo 2).

Tablo 2. Orta Öğretim Altı Yaşta Öğrencilerin E-Faaliyetlerinin Özellikleri

Kategoriler	Cevaplar	[%]
Öğrencilerin günlük e-aktivite şekli	Bilgisayar sayesinde sıklıkla aynı zamanda birkaç aktivite yapabiliyorum. Ör: müzik dinliyorum, sosyal medyadayım, değişik internet siteleri okuyorum.	86.55
	Sanat çalışmamı grafikler, müzik vs. olarak internet'e gönderiyorum.	33.19
	Bir blog veya web sitesi işletiyorum.	22.69
Öğrencilerin kendi faaliyetlerine karşı tutumu	İlgilerim arasında, internet en önemlisi	14.71
	Kimsenin internette ne yaptığımı bilmemesi daha iyi olurdu	34.03
Öğrenci hayat stili	İnternet'te daha ve daha fazla zaman geçirdiğimi farkediyorum	31.09
	Gün boyunca internete erişimim olmayınca canım sıkılıyor.	29.41
	Boş günüm olduğunda, bütün günü bilgisayarda harcıyorum.	17.23
	Bütün gece sıklıkla bilgisayarda kalıyorum	20.17
İnternet bağımlılığına karşı öğrencilerin tutumu	İnternet'e bağımlı insanlar tanıyorum	69.75
	Bilgisayarı kapatmakla ilgili sorunum var	18.91
	İnternet'e bağımlı hale gelmekten korkuyorum	21.85

Orta öğretim öğrencileri için e-faaliyetin yaygın bir biçimi, bilgisayarda eş zamanlı olarak birçok etkinliğe girişmeyi ve internet'te geçirilen tüm zaman boyunca bunu yapmaya devam etmeyi esas alan çok görevlilik (86.55%). Bu, gençlerin e-faaliyetini, çok görevlilik ve yüksek işlevsellik konularında yeni teknolojilerin olanaklarıyla bağlantılı olarak en karakteristik niteliklerinden biridir. Bununla birlikte, bu, çoğu öğrenci, pasif e-kullanıcı kabul edildiğinden dolayı, web içeriğini takip edip ve bazen de diğer kullanıcılarla deneyim alışverişinde bulduklarından dolayı yaratıcı çalışmalarına doğrudan yansımamaktadır. Daha küçük bir olayda, (20-30%, 30%), orta öğretim öncesi öğrenciler kendi sanat çalışmalarını yayımlamaya ve bloglar veya internet siteleri oluşturmaya dayalı kendi yaratıcı işleriyle dahil olurlar. Her üç orta öğretim öğrencisi, kendi faaliyetlerini, belirlenmiş kurallar ve standartları çığneme olarak göz önüne alır ve dahası bu faaliyetleri utanç verici olarak değerlendirir. Dolayısıyla, yetişkinlerden ve diğer akran kullanıcılarından gizler. Aynı zamanda, öğrencilerin yaklaşık 15%'inin internet sadece bir araç olarak değil, kendisinin de çeşitli faaliyet biçimlerini üstlenmesine müsaade eden, fakat kendi ilgi alanlarının konusu gibi değerli birşey olarak görüyor olması ilginçtir. İnternet tarafından büyünmüş olarak gözüküyor ve birçok alanda (bilişsel, sosyal, yaratıcı, eğlence veya kişisel tatmin) kendi faaliyetlerini isteyerek organize ediyorlar. Bu öğrenciler için internet, kullanımıyla kendini ifade ve icra edebildiğinden dolayı önemli hale gelmiştir.

Her üç orta öğretim öğrencisi e-faaliyet bağlamında boş zamanlarını organize etme biçimlerinde gerçekleşen değişiklikleri fark eder. Bu değişiklikler, e-faaliyetin diğer etkinlik türlerine istinaden daha öncelik verilmesine dayanır. Dolayısıyla, öğrencilerin e-faaliyetlerinde harcanan süreyi sadece gün boyunca değil, gece de uzatması karakteristiktir. Sanal gerçeklik üzerine böyle odaklanmak, her boş anı normal bir okul gününde ve okul görevlerinin olmadığı bir günde sanal alanda harcaması kendi faaliyetlerindeki azalmaya neden olur. Pratik olarak, bu öğrenciler sanal gerçeğe bağlı olmayan herşeye ilgisizlik duyarlar ve bir bilgisayara erişimi olmadığında ise sıkıldıklarını ifade ederler.

Ankete katılan kişilerin çoğu, internet bağımlısı kişiler bildiklerini belirtirler. Bu sonuç, genç nesil e-kullanıcıların bağımlılığının ortak semptomlarının iyi bilindiğini, öğrencilerin akranlarını bağımlı olarak hızlı bir şekilde etiketlediklerini ya da öğrencilerin internet ve bilgisayarların bağımlılığının gerçekte ne olduğunun sadece net bir şekilde anlaşılamadığını ifade etmektedir. Bununla birlikte, öğrencilerin farkındalığı önemlidir, bu durum, bu bağımlılık durumunun, sanal gerçeklik

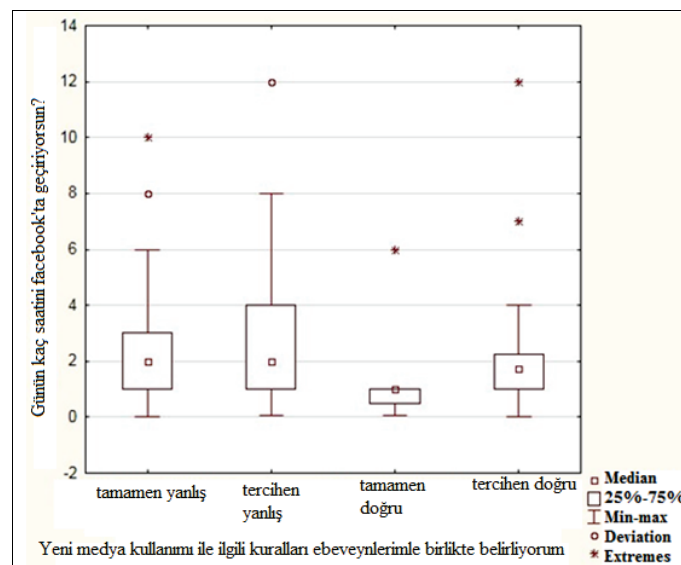
avantajı ve kendi eylemleri üzerinde kontrolün kısmen kaybedilmesi için öncelikler değişimi ile tanımlanabileceğini göstermektedir. Hemen hemen her beş öğrencinin bilgisayarı kapatmak gibi bir sorunu olduğunu belirtmek gerekir, bu yüzden, daha önce planlandığı gibi e-faaliyetin sona ermesini önceden planladığı gibi yapmalıdır. Yukarıda belirtilen öncelikler değişikliğinin sonucu, ankete katılanların 22% sinin internet bağımlılığı riskine karşı kendilerini referans alarak farkındalık oluşturmasıdır.

Araştırmanın paralel bir yönü, ebeveynlerin davranışı ve ebeveynlerin çocuğunun e-faaliyetini eğitsel olarak etkilemeye hazır oldukları, ama aynı zamanda ortak ya da siber alanda müşterek katılımıdır. Anlaşılan göre, ebeveynler (89.2%) çocuklarının e-faaliyetlerini yoğunluğu ve süresi hakkında genel bilgiye sahipler (araştırmaya dahil edilmiştir). Her on ebeveyn, çocukları hakkında bu derecede bilgiye sahip değiller. Bununla birlikte, çok az sayıda ebeveyn çocuklarının e-faaliyetinin süreci ve içeriğinde aktif olarak etkisi vardır (Tablo 3).

Tablo 3. Öğrencilerin İçerik-Organizasyon-Etkinlik Kurallarını Belirlemede Ebeveynlerin Rolü

	Hayır [%]	Tercihen Hayır [%]
Ebeveynler, öğrencilerin e-faaliyet kurallarını belirler ve uyumluluklarını izlerler.	46.22	26.05
Ebeveynler, öğrenciler tarafından e-faaliyete ayrılan gün ve saati belirlerler.	48.32	23.53
Ebeveynler, öğrencilerin bilgisayarlarına ne tür yazılım yükleyebileceklerini belirlerler	61.34	25.21
Ebeveynler, öğrencilerin hangi tür bilgisayar oyunları oynayabileceklerini belirlerler	69.75	16.81
Ebeveynler, öğrencilerin ne tür internet sitelerini ziyaret etmelerine müsaade olduğunu belirlerler	62.61	23.95

Ebeveynler, öğrencilerin e-faaliyet kurallarını belirleme konusunda inisiyatif kullanmazlar ve bu kuralların öğrenciler tarafından uyumunu izlemezler (yaklaşık 72.3%). Dahası, ebeveynler, öğrencileri yazılım türlerini ve bilgisayar oyunlarını, internet sitelerini belirlemelerinde ve e-faaliyetlerinde geçirdiği zaman konusunda serbest bırakırlar. Öğrencilerin ebeveynleri, siber dünya'daki etkinliklerinde yer almazlar. Ankete katılan öğrencilerin e-faaliyetlerinin kalitesinde ebeveynlerin eğitici rolü önemlidir. Ebeveynleriyle sosyal medyada kendi e-faaliyet kurallarını danışmayan öğrencilerin bu faaliyete (2-3 saat), danışan öğrencilere (25 dk- 1 saat 15 dk) göre daha fazla zaman ayırdıklarını gösteren belirli bir devamlılıkla bellidir (Grafik 2).

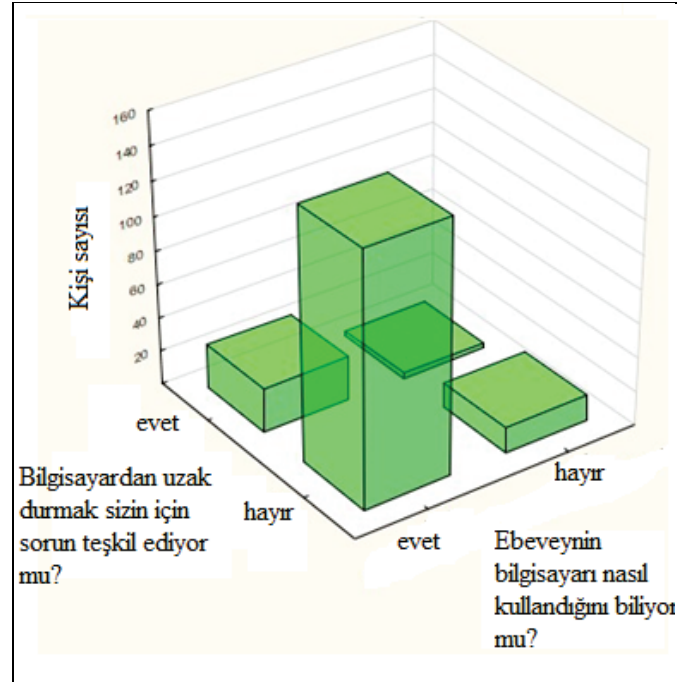
Grafik 2. Sosyal Medyada Geçirilen Zamanla İlgili Olarak Öğrenciler İçin E-Faaliyet Kurallarının Belirlenmesi

Ebeveynlerin eğitici rolünün önemi, öğrencilerin e-faaliyetten biraz bile ilgi gösterdiklerinde, öğrencilerin yeni teknolojileri kullanmasının çok daha güvenli olduğu gerçeğine dayanan belirli bir devamlılık gösterdiği diğer sonuçlarla teyit edilmiştir. Bu devamlılık, aşağıdaki veri setinde gösterilmiştir:

- Ebeveyn perspektifinden: Ebeveynlerin bilgisi, çocuklarının her gün çevrimiçi vakit geçirdiği zamana ve ebeveynlerin çocuklarının e-faaliyet kurallarını belirlemedeki katılımıyla bağlantılıdır;
- Öğrenci perspektifinden: e-faaliyetlerini daha önceden planlanan zamanda bitirmek üzere kontrol edebilme yeteneği ve yasadışı içeriğin indirilmesini kontrol etme becerisi.

Ankete katılan ortaöğretim altı öğrencilerin arasında, kendi e-faaliyetlerini kontrol etme yeteneğini belirleyen temel gösterge, daha önce planan zamanda durdurma ile bağlantılıdır. Örneğin, günlük programında iki saatlik bir e-faaliyet planlayan öğrenci, zaman dolduğunda bu faaliyeti durdurabilir ve diğer planan aktivitelere başlar. Eğer e-faaliyetlerini kontrol edebilme yeteneğini geliştirmeyse, birkaç dakika veya hatta saatlerce uzatma eğilimi gösterir. Görünen o ki, ebeveynleri e-faaliyetlerinde ne kadar zaman geçirdiğini biliyorsa, öğrencilerin kendi programlarını denetleme konusunda bir problemi yoktur. Öte yandan ise, ebeveynleri bu bilgiye sahip olmayan öğrenciler, sanal dünyayla bağlantılı olmayan farklı bir faaliyete başlamak için e-faaliyeti durdurma ile ilgili olarak gösterilen kendi e-faaliyetlerini kontrol etme konusunda sorun yaşarlar (Grafik 3).

Grafik 3'te, elektronik medyanın kullanımı alanında kompleks ebeveyn kontrolü deneyimi yaşayan bir grup öğrencinin aynı zamanda dijital medyayla harcanan zamanın sınırlandırılmasına ilişkin herhangi bir sorun yaşamadığını farkedebiliriz. Bu tabiki, açık bir ilişki değil, eş zamanlı gibi, ebeveyn kontrolü yaşayan grubun birlikte var olduğunu farkedebiliyor ve yine de dijital medyanın kullanımı ile ilgili sorunları bildiriyoruz. Daha fazla araştırma yapılırken, ebeveyn kontrolü ile internetin yıkıcı kullanımı arasında aracılık yapan faktörleri tanımlamak ilginç görünmektedir.

Grafik 3. Öğrencilerin Çevrimiçi Ne Kadar Zaman Geçirdikleri Konusunda Ebeveynlerin Bilgisi Bağlamında Kendi E-Faaliyetlerini Denetleme Yeteneği

Ebeveynlerin katılımı bağlamında öğrencilerin e-faaliyetleriyle bağlı düzenliliklerin bir başka işareti yasadışı içeriğin internetten indirilmesidir. Araştırmada elde edilen sonuçlar bu konuda polarize sonuçlar gösterdi. Ebeveynleriyle birlikte olan öğrenciler ebeveynleriyle kurallar belirlemeyen öğrencilerle karşılaştırıldığında (44.04%), e-faaliyetleri için kuralları belirler, internetten yasadışı içeriği nadiren indirmeye karar verenlerdir (13.4%). Böyle bir içeriği indirmenin bu göstergesi, ikinci durumda üç kat artar (değeri 3.31 %'dir) (Tablo 4).

Tablo 4. İnternette İçerik İndirmeye Alakalı Olarak Yasal Kuralları Belirlenmesinde ve İzlenmesinde Ebeveynlerin Rolü

Ebeveynsel denetleme / öğrenciler tarafından internette yasadışı içeriğin indirilmesi	[%]	Fenomenin ortaya çıkışının göstergesi (yasadışı içerik indirilmesi)
Öğrenciler ve ebeveynler e-faaliyetle ilgili kuralları ve yasadışı yazılımları ve görsel-işitsel materyallerin indirilmesiyle ilgili kuralları belirler	13.47	4.3
Öğrenciler ve ebeveynler e-faaliyetle ilgili kuralları ve yasadışı yazılımları ve görsel-işitsel materyallerin indirilmesiyle ilgili kuralları belirlemezler	44.04	1.3

Araştırma, değişkenlerin beş istatistiksel önemli korelasyonlarını üretti (Tablo 5). K1 korelasyonu, ebeveynleri tarafından belirlenen yasal içeriği indirme kurallarına saygı duyan öğrencilerin, e-faaliyetlerinde harcanan süreyi kontrol ettikleri bağlılığı gösterir. Çevrimiçi geçirdiği zamanın ebeveynleri tarafından izlenen öğrencilerin için bir durumdur. Ebeveynlerin tutumu, yasadışı içeriği internette indirme konusunda çocuklarının e-faaliyet kurallarına saygısını etkiler.

Tablo 5. Kalite Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Takımı

Kalite değişkenleri	İstatistiksel – önemli korelasyon
K1. Öğrencilerin e-faaliyet zamanının ebeveynsel kontrolü – internette içerik indirme kurallarına saygı duymaya karşı	$X^2=9.33$. $df=3$. $V=0.21$. $p=0.05$
K2. Yazılım içeriği, bilgisayar oyunları, öğrenciler tarafından ziyaret edilen sitelerin ebeveynsel kontrolü- internette içerik indirme kurallarına saygı duymaya karşı:	
a) Öğrenciler tarafından kullanılan yazılım içeriği	$X^2=10.65$. $df=3$. $V=0.234$. $p=0.05$
b) Öğrenciler tarafından kullanılan bilgisayar oyunu türleri	$X^2=11.88$. $df=3$. $V=0.248$. $p=0.01$
c) Öğrenciler tarafından ziyaret edilen sitelerin içeriği	$X^2=8.20$. $df=3$. $V=0.206$. $p=0.05$
K3. Ebeveynleriyle olan iletişim stili –kendi e-faaliyetlerini kontrol etmesi konusuna karşı:	
a) Diğer türdeki etkinlikler bağlamında hergün e-faaliyete ayrılan zamanı kontrol etme	$X^2=10.43$. $df=4$. $V=0.232$. $p=0.05$
b) e-faaliyeti verilen bir zaman içinde bitirme yeteneğiyle bağlı olarak kontrol etme	$X^2=10.75$. $df=4$. $V=0.236$. $p=0.05$
K4. E-faaliyet ve internet bağımlılığı riskine karşı olan farkındalık tutumu (internet bağımlılığı)	$X^2=13.69$. $df=1$. $C=0.257$. $p=0.001$

K2 korelasyonu, yazılım içeriğinin, bilgisayar oyunlarının ve öğrenciler tarafından kullanılan sitelerin, öğrencilerin ebeveyn kontrolü ile belirlenmiş internette yasadışı içerik indirme kurallarına duyduğu saygıya bağlılığını gösterir. Bu, ebeveynleri, öğrencilerin internetteki indirdiği materyaller ve internette bulunduğu içeriği kontrol edilen öğrenciler için geçerlidir, indirme ve yazılım kurulumu, bilgisayar oyunları ve internette içerik indirme kurallarına duyduğu saygının tutumunu gösterir. Ebeveynleri tarafından belirlenen bu kuralların amacını daha iyi anlıyorlar ama bu da onlara açıklanmıştır. Ebeveynleri tarafından e-faaliyetlerinin içeriği kontrol edilmeyen öğrenciler bu tür kuralları göz ardı eder ve yasadışı içeriği sistematik olarak internette indirdiklerini beyan ederler.

K3 korelasyonu, öğrencilerin ebevenyleri ile iletişim şekli ve kendi e-faaliyetlerinin sürecini kontrol etme yetenekleri arasındaki bağlantı ile alakalıdır. Yine de, ebeveyn-çocuk iletişim tarsi isteğe bağlı olarak değerlendirilir: İnternetteki güncel olaylar hakkında ebeveynlerle açık diyalog halinde ve öğrencilere yönelik tek yönlü mesajlar şeklinde. Buna karşılık, öğrencilerin kendi e-faaliyetlerini kontrol etmeleri, çeşitli etkinlik şekillerini planlama yeteneği ve günün planlanan saatlerinde e-faaliyetlerini bitirebilme yeteneği ile bağlantılıdır.

K4 korelasyonu, öğrencilerin kendi e-faaliyetlerine karşı tutumları ile internet bağımlılığının farkındalığı arasındaki sıkı bağlantıyı gösterir. E-faaliyetini gerçek hayattaki diğer etkinlik biçimleri pahasına tercih eden öğrenciler, sanal gerçeklik dışında diğer yetenekleriyle alakalı olamadıklarından tatmin olamazlar ve teknolojiye erişimleri yoksa canları sıkılır. Bu korelasyon, öğrencilerin internet bağımlılığı riskinin farkında varmalarına ve kendi e-faaliyetlerinin bir sonucu olan gerçekçi bir risk olarak kendilerine bağlanmalarını baz alınmıştır. Yine de, siber alanla aralarında mesafeyi koruyabilen ve bunu diğer etkinlik türlerinden daha önemli olarak görmeyen öğrenciler, dış dünya ile yaratıcı iletişimden kaynaklanan ilgi alanlarını geliştirir ve bu yeni internet teknolojilerine erişimleri olmadığında olumsuz duyguların eksikliği ile sonuçlanır. Bu öğrenci grubu, herhangi bir internet bağımlılığı işareti göstermezler.

Tartışma

Ortaokul çağındaki gençlerin, araştırmadan elde edilen sonuçlar sonucu, ebeveynlerin çocuklarının e-faaliyetleri üzerindeki eğitici etkisinin önemli bir anlamı olduğunu göstermektedir. Ebeveynlerin eğitimsel hazırlıkları bağlamında gençlerin web medyasına karşı tutumunun net bir şekilde polarize edilmiş bir görüntüsü vardır. Çocuklarının e-faaliyetlerini, geçirdikleri zamanı ve aynı zamanda yazılım içeriğini, bilgisayar oyunlarını ve internet sitelerini kontrol eden ebeveynler önemli eğitimsel amaca erişmişlerdir. Bu amaç, sanal gerçeklikte üstlenilen yapıcı ve güvenli faaliyet biçimleri anlamında gençliğin farkındalığını şekillendirmekle bağlantılıdır. E-faaliyetin yapıcı ve güvenli biçimlerinin anlamını belirtmek, toplumsal gerçekliğin gerçek boyutundaki sonuçlardan acı çekmek gerekliliği ile bağlantılıdır ve bu bağlamda, onu bağlayan ölçütlere uygun olarak değerlendirilir. Ebeveyn kontrolü eksikliğinin karakteristik sonucu, gençlerin internetteki potansiyel tehditler konusunda düşük bir farkındalığına ve kendi çevrimiçi etkinliklerinin sonuçlarına bağlı olarak etik ve yanlış ahlaki değerlere saygı duymasına neden olur ve bununla gereksiz olduğuna inanılmasına neden olur ve bu sonuçların eksikliği yüzünden gerçek dünyadaki kendi e-faaliyetlerinde acı çekerler world (Wartberg, Aden, Thomsen ve Thomasius, 2015).

Elektronik tehditlerle alakalı ebeveynlerin olan bilgisi, gençleri çevrimiçi medya alanında riskli tavırlara karşı korumada çok önemlidir (Dowdell, 2011). Ebeveynlerin yeterlilikleri, çevrimiçi imaj, hassa veriler (Tomczyk ve Kopecky, 2016), bağımlılıklar (Waśniński ve Tomczyk, 2015) ve siber zorbalığa bağlı riskli davranışların analtılmasına olanak tanır. Yine de, teknolojik toplumsallaşma sürecinde ebeveynlerin rolünün bazen yetersiz teknik bilgi (Özgür ve Uçar, 2016) veya gençlerin ağ medyasında (Batchelor, 2006) kendilerine yetişkinlerin olmadığı alanlarını yaratma arzusuyla sınırlı olduğunu ifade etmeliyiz. Bu yüzden, bilgi toplumunun yoğun olarak geliştiği çağımızda, ebeveynlerin tarafından üstlenilen teknolojik topsullaşma sürecindeki önleyici faaliyetleri en önemli eğitim görevlerinden biridir (Schrock, 2016). Ebeveynlerin yeni teknolojiler alanında bilgi ve yeterlilikleri, duyarlılığı yıkıcı içeriğe yatkınlığı azaltmaya izin verir (Rashid Soron, 2015). Modelleme yoluyla-bu, genç internet kullanıcıları arasındaki tavırları şekillendirme-uygun davranış kalıpları geliştirirler (Ritterband, 2001).

Ampirik bölümde seçilen yeni medyanın, zamanın miktarıyla alakalı olarak, ağ medyasının gün içinde kullanımı için harcanan zamanı, uygun medyanın sosyal uyumu için çok önemlidir (Livingstone, 2011). Bununla birlikte, teknolojik değişiklikler, ebeveynleri sınırları belirleme konusunda yeni faaliyetler üstlenmesine zorluyor, mesela akıllı telefon kullanımıyla ilgili kısıtlamalarla bağlantılı olanlar (Warzecha, 2016). Son yıllarda, genç kullanıcılar, yeni teknolojileri kullanma stratejilerini değiştireler, PC'lere harcanan zamanı cep telefonları sayesinde azalttı. Bu ise, eğitim sürecinde yeni zorluklar ortaya koymaktadır. Bilgisayarda depolanan içeriğin kontrolü (Hashim, Kannan, Maximiano ve Ulmer, 2014), gençlerin aile üyelerine karşı baskıcı davranışlarından birisi olarak görülebilir. Bir diğer yandan, bu ebeveyn kontrolü türü iyi ve kötü davranışlar için sınırı belirler. Ampirik kısımda ele alınan faaliyetler, ebeveynlerin genç aile üyelerinin davranışlarını modelleme biçiminde uyguladığı bilgi ve kontrolle bağlantılı etkilerin, dijital yetkinliklerinin geliştirilmesini desteklediğine de dikkat çekmekte yarar vardır (Antasari, 2017). Bu yeterlilikler, yalnızca yeni teknolojileri kullanma yeteneğini değil, aynı zamanda olumsuz etkilerin sonuçlarını önceden tahmin etme ve olumlu alışkanlıklar geliştirmeyi de içerir.

Elde edilen veriler ve eş zamanlı korelasyonlar göz önüne alındığında, ebeveynlik yeterliliklerinin yeni medya-ilişkili eğitim faaliyetleri alanında güçlendirilmesini öneriyoruz (Huk, 2014). Bu değişiklik-yaygın eğitim ve özöğrenim esnasında (Dvorakova ve Serak, 2016; Veteska, 2016) -sanal alanda riskli davranışları azaltmaya izin veren becerilerin geliştirilmesini içerir. Bu, ebeveynlerin bilgisini genişleterek uygulanabilir (Szpunar, 2016). Bu, günümüzde Polonya'da (Güvenli + projesi) olduğu gibi okullar tarafından yürütülen projeler ve bakanlık kaynaklarınca finanse edilen ve şu konuların dahil olduğu: Modern Polonya Vakfı ve internet üzerindeki şehirler) ile yapılabilir. Ebeveynlerin yeni medya alanındaki bilgi ve becerilerinin yanı sıra, çeşitli koşullardaki çocuklar ve ebeveynleri arasındaki ilişkileri, çevrimiçi medya alanındaki güvenli bir şekilde var olmanın anahtarıdır.

Gençler tarafından internet kullanımının kalitesine ilişkin tartışma, sosyal hayat akımını devam ettirebilmeleri için çevrimiçi olma isteği ve dier kullanıcılar ile spontan iletişim halindeyken sürekli olarak yeni teşvikler ve ilhamlar aramak suretiyle belirlenir. Gençlerin hem çevrimiçi olmak için yukarıda belirtilen motivasyonları hemde aile ortamının eğitsel inisiyatifi, psikososyal gelişimi düşünüldüğünde olumlu sonuçlar verebilir, ama alternatif olarak fiziksel, psikolojik ve sosyal gibi alanlarda gelişimsel bozukluklar üreten yıkıcı sonuçlara neden olabilir (Snyder, Li, O'Brien ve Howard, 2015). İnternet'e uygun olmayan tarz katılımından kaynaklanan tehditlere karşı bir hassasiyet özellikle iki insan grubuna ayrılır, bunlar:

- a) Yeni medyadan psikolojik mesafelerini kaybediyor ve sonuç olarak insanlara toplumsal gerçekliğe bir alternatif olarak bakıyorlar. Sonra, teşebbüs, sanal alandaki sorunlardan kademeli olarak geri çekilmeye bağlantılı, özellikle çözülmemiş aile, akran veya okul problemlerin yerini saptar (Waśniński ve Szyszka, 2013);
- b) Kendi e-faaliyetleriyle bağlı olan düzenli eğitim etkisinin olmamasından ve serbest zamanın uygunsuz düzeni ve sosyalleşme esnasında aktarılan iş zamanı yönetimi sorunu yüzünden kendi e-aktiviteleriyle bağlantılı olan tehditlerden haberdar değiller. Bu, ebeveyn çocuk ilişkisinde, ebeveynlerin çocuklarının e-faaliyetleriyle ilgilenmediği, çevrimiçi faaliyetlerine ilişkin kurallar belirlemediği ve uygunsuz internet kullanımının tehlikelerini küçümsemediği bir durumdur (Pyżalski, 2012). Buna karşılık, gençler, kendi internet deneyimlerini aileleriyle paylaşma zorunluluğunda değildir ve aileleriyle ortak dili konuşmadıkları için kendilerini anlaşılabilir bir şekilde ifade edemezler.

Ebeveynleriyle açık diyalog kurabilme imkanı olan gençler, günlük planlarında gerçek hayattaki diğer etkinliklerle e-faaliyetlerini dengeleyip, plan yapabilir ve buna saygı duyabilirler (López de Ayala López, Sendín Gutierrez ve García Jiménez, 2015). Dahası, siber alanın dışında faaliyette bulunmak için kendi e-faaliyetlerini sonlandırmakla ilgili problemleri yoktur. Buna karşılık, ebeveynleriyle herhangi bir eğitim diyalogundan yoksun olan orta öğretim öncesi öğrenciler, hem planlamada hem de günlük programa saygı konularında kendi alanlarındaki faaliyetlerini planlama ve saygı duyma ve aynı zamanda katılımlarını, planlarına göre sona erdirebilme kapasitesindedirler (Simpson, 2016). Bu, kendi web medya kullanımının kontrol yetkinliğini geliştiren öğrencilerin, siber alanda kendi katılımlarına mesafe koyma ve diğer (sanal olmayan görevler, küçük işler, ilgi alanları ve zevkler) şeylere zaman ayırıp denge kurabilmeleri anlamına gelmektedir. Aynı zamanda, e-faaliyetleri için zaman çerçevelerini bağımsızca belirleme yeteneğinin şekillendiriyorlar. Yine de, aile evindeki eğitim diyalogunun olmaması, orta öğretim altı öğrencilerinin e-faaliyetleriyle bağı yeterliliklerini kendisi tarafından kontrol edilebilme yeteneğini canlandırmaz (Chng, Li, Liao ve Khoo, 2015). Bu durum, öğrencilerin web medyasında çok fazla odaklanmalarına ve günlerini başka yollardan ziyade internet kullanımında planlamasına neden olabilir. Ebeveynleriyle spontane ve açık iletişim eksikliği sorunu, günlük çizelgesini planlamada ve gerçekleştirmesinde yardımcı olmaz. Bu yüzden, bu, sanal alandaki katılımı diğer faaliyet türlerinin üzerinde olacak şekilde temel özellikleri desteklemek gençlerin düşünme ve faaliyet yolunu telkin etmekle alakalıdır (Eynon ve Helsper, 2015). Böyle bir işleyişin pekiştirilmesi, günlük programda yer alan diğer görevlerin gerçekleştirilmesini bozmakta ve aşırı durumlarda, gençlerin sanal alandaki katılımlarını sürdürecektir güçlü bir iradeye sahip olması nedeniyle diğer işleri terk etmesine yön vermektedir.

Gençlerin aileleriyle olan açık diyalogları eğitimsel bir değere sahiptir. Diğer yandan, diyalog, web üzerindeki katılımı ilgili mevcut deneyimlerini ve görüşlerini paylaşmalarını sağlar, öte yandan çevrimiçi olmanın temel kurallarını, ilkeleri ve biçimlerini belirlemek için ortak bir platform oluşturulur-bu, siber alanda kazanılan gündelik tecrübelerle bir anlam katmaya yol açan bir tartışmadır. Bu, birini, diğer bakış açılarıyla tanıştırmaya yardımcı olur ve yalnızca kendi için anlamlı olan şeylerin başa anlamlarını da kapsayan bir yansımaya görmesine yardımcı olur. Bu böylelikle, gençliğin kendi sanal alan odaklı etkinliklerinden psikolojik bir mesafe inşa etmesine yansımıştır. Dolayısıyla, gençlerin kendilerini zihinsel olarak sürekli sadece sanal etkinliklerin dünyasına ve diğer kullanıcılarla etkileşime girmelerine karşı uyarır (Park, Kim ve Lee, 2014). Sonra, gerçek dünyanın önemi ve yaratılışın kişisel değeri hakkında bir bilince sahiptirler. Bununla birlikte, ebeveynlerin eğitimsel pasifliği açıkça olumsuz bir durumdur ve bu çocuklarının sanal alanda yaşadığı önemli tecrübeler hakkında iletişim sorunu olmasına yansımıştır. Ebeveyn-çocuk ilişkisinde ortak diyalog eksikliği, gençleri yaptıkları ve çevrimiçi gördükleri hakkında cesur bir şekilde düşündüklerini yansıtamayakları için, gençleri intellektüel olarak sınırlar (Curtiss vd., 2016). Dolayısıyla, sanal Alana karşı, çevrimiçi aktiviteleri ve bireysel olarak onlara çok büyük anlamlar yüklemesi gibi kritik olmayan daha yüksek risk bulunmaktadır.

Ebeveynlerin, çocuklarıyla diyalogdan çekilmesi, çocukların sanal alanda şekillenen deneyimleri hakkında sınırlı bilgi edinmesine neden olur. Bu, ortak bir zeminin olmaması yüzünden ve modern web oyunlarının bir oyuncusu olarak davranmasında, popüler sosyal medya katılımcısı veya genç bloglarının okuyucu olmasında zihinsel bir mesafe oluşturur. Çocuğunun eğitiminde katılımı düşük olan ebeveynler, çocuğun e-faaliyet alanına girmemekle beraber, biraz daha fazla katılım gösteren ebeveynler, internette mevcut içerik seçiminin genel kurallarını ve kriterlerini belirlemekle kendilerini sınırlamaktadır (Wu vd., 2016). Bu bağlamda, ailelerin orta öğretim öğrencilerinin eğitimleri üzerindeki hafif etkisi bile çocukların okul ortamındaki pozitif davranışlarında karakteristiktir. Aile, ev atmosferindeki görülebilir faktörlerin belirlenmesiyle bağlantılı, kişiler arası uygun ilişkiler, ortak konuşmalar ve temel sorunlarda yeni kurallar belirleme yeteneği ve ebeveynler tarafından aktarılmış davranışların olumlu kalıpları, gencin olumlu davranışları üzerinde etkilidir (Şenormancı, Konkan, Güçlü ve Şenormancı, 2014). Tipik olarak, ebeveynlerin en popüler eğitsel etkinliklerinin doğrudan karakteri, e-faaliyetin sürekli olarak izlenmesi, ödüllerin ve cezaların uygulanması şeklindedir. En fazla arzu edilen eğitimsel etki, bu bağlamda, dolaylı bir karakterdir ve çok az elde edilebilir- sadece ankete katılan öğrenci grubunda, ebeveynleri kendi davranışlarının kalitesi ve güvenliği için çocuklarının sorumluluğu üzerine kurulan sanal alandaki güveni tercih ederler (Pace vd., 2014).

Ebeveyn-çocuk ilişkisinin karakteri, çocuğun e- faaliyetinin biçimini ve ebeveynlerin güvenli web kullanımı konusundaki eğitimsel etkisinin biçimini etkiler (Tyszkowa, 2014; Çetin, Eroğlu, Peker, Akbaba ve Pepsoy, 2012; Lin, Lin ve Wu, 2009; Günüç ve Doğan, 2013; Eijnden, Spijkerman, Vermulst, Rooij ve Engels, 2010). Bir çocuğun e-etkinlik biçimlerini simgeleyen birkaç eğitimsel etki biçimi vardır- yani:

- a) Gençlerin yaptığı e-faaliyetlerin ebeveynlerin ilgisini çekmemesi ve sonuç olarak ebeveynler tarafından çocuklarının kendi başlarına bırakılması, bu da çocuklarının siber alanda kendi ilişkilerini inşa etmesine ve kendi tecrübelerine dayalı bilgi edinmesine neden olan bir ihmalkarlıktır. Bu tarz tutum gösteren ebeveynler, liberal bir yetiştirme tarzını tercih ederler, dolayısıyla, siber alanda sıkı kurallar, prensipler veya katılım biçimlerini belirlemezler. Yine de, özel durumlarda harekete geçmeye heveslidirler;
- b) Denetleme:Gençlerin ebeveynleri tarafından hala ihmal edildiği halde ama varlıkları sınırlayıcı karakterin (e-faaliyet için limit belirleme) veya davranışsal bir karakterin (e-faaliyet eğitimde kullanılan ödüller ve cezalar) sistematik veya günlük eğitim faaliyetleri ile işaretlenmiştir. Bu tarz tutum gösteren ebeveynler, e-faaliyetleri biçimlendirir ve kural belirlerler ama çocuklarıyla birlikte sanal alan dünyasında yer almazlar.
- c) Destekleyici denetim: Denetleme stiline benzeyen ama bir farkla-ebeveynler, e-etkinlikle ilgili konular hakkında gençlerle sistematik konuşmalar yapmakta inisiyatif kullanırlar. Böylelikle, ebeveynler, çocuğun siber alandaki katılımıyla ilgili bilgi bariyerini kırar ve çocuğun davranışlarındaki olumsuz belirtileri gözlemler. Bu tarz tutum gösteren ebeveynler, çocuğun e-faaliyeti ile ilgili kuralların anlamasını temel alan ve bu kurallara saygı duyan ve kabul eden eğitimsel bir hedefe ulaşmaya heveslidirler.
- d) Partnerlik, çocuklarının günlük e-faaliyetleri ile ilgilenen ebeveynleri farklı katılımları bazındadır. Çocuklarının e-bilgi ve e-yeterlilik gelişim süreçlerinde aynı zamanda sanal alan tarafından (özellikle internet oyunları ve sosyal medyada) şekillenen tecrübelerine üst düzey ilgi gösterirler. Çocuklarıyla diyaloğuna güvenerek tür tutum sergileyen ebeveynler, bu tutum, e-faaliyetin kuralları ve biçimleri ile ilgili müzakereler için zemin olmalıdır. Aynı zamanda, çocuğun kendi iyiliği için sorumluluk duygusunu şekillendiren diyaloğun eğitimsel değeri hakkında güçlü bir inanca sahiptirler. Bu, hür irade ile kanul edilen kurallara saygı göstermekle, internet üzerindeki aktivite ve tutumlarını gözlemlemek zorunda bırakmayan güvenin bir temelidir.

Partnerlik-katılım, çocuğuyla siber alanda ortak katılımda ebeveynlerin tam katılımını gerektirir. E-kullanıcılar olarak sanal alanda deneyim kazanan aileler, e-faaliyet problemleri hakkında öğrenir ve konuşurlar, ortak dili paylaşır ve nesiller arasındaki boşluğa köprü olarak çocuklarının doğal partnerleri haline gelirler. Bu davranışları sergileyen ebeveynler, çocuğuyla birlikte e-faaliyet kurallarını ve şekillerini çalışır ve pratikte onları izlerler. Çocuklarıyla beraber çevrimiçi olarak, çocukları üzerinde olumlu sosyo-eğitimsel etkisi ve arzu edilen davranışları ve tutumları şekillendiren ebeveynler, kurallara saygı duyma duygusuna erişmek için ceza veya ödül kullanmak zorunda zorunda değildirler

Ortaöğretim öğrencileri için e-faaliyetin kalitesini belirleyen anahtar faktör, ebeveynlerinin eğitimsel aktivitesidir. Eğer günlük olarak eğitim faaliyetlerine katılıyorsa, öğrencilerin e-faaliyetlerinde içerik çerçevesi ve zamanı belirlemede kontrol etme imkanını yaratırlarken bir yandanda web’de ve kendi dijital cihazında erişime sahip olabilirler. Öte yandan, diyaloğu ve kendi düşüncelerini ve görüş alışverişi yapabileceği durumları başarıyla yaratabilirler. Bu onlara, ortaöğretim altı öğrencilere çevrimiçi tutum için ve e-faaliyetin kalitesinde etkili olan tutumların eğitimsel-arzu edilen kurallarını anlama imkanı tanır. Ebeveynlerin eğitimsel pasifliği, gençle anlaşmaya ve işbirliğine varabilmek için ve sanal alandaki tutumunu anlamak için uygun bir atmosfer yaratmaz. Sonuç olarak, yıkıcı doğası nedeniyle arzu edilmeyen davranışlara izin verebilir hatta teşvik ederler.

Sonuç ve Öneriler

Web medyasına yönelik gençler arasında tutumların kutuplaşması, ebeveynlerinin eğitim faaliyetlerinin geçmişi tarafınca belirlenir. Eđer ebeveynler ankete katılan öğrencilerin e-faaliyetlerini izlerse, bu faaliyetin arzu edilen şekli ve içeriği kurallarını belirler ve açık diyalog odaklı fikir ve tecrübe alışverişine katılırlar. Ankete katılan öğrencilerin ve onların e-faaliyetlerinin kalitesinde davranışlarında görülebilir olumlu etki vardır. Yine de, kendi çocukları e-aktiviteleri üzerindeki yetersiz ilgisi, riskli davranışlara teşvik eder. Bunlar çoğunlukla yeni medyanın kaotik kullanımı, web'in kullanımında kendiliğinden denetim eksikliği, web'den yasadışı içeriğin indirilmesine iç sınırların eksikliği, sanal dünyayla uğraşlara bağlantılı aşırı odaklanma, toplumsal gerçekliğin gerçek boyutunda kendini bireysel olarak tatmin imkanının aşamalı olarak kaybedilmesi ve web medyasına bağımlı olma riski konusundaki daha derin farkındalığa bağılıdır (Wařiński ve Tomczyk, 2015).

Aile evinde birkaç doğal eğitim çeşdidinden birini seçebilme imkanına rağmen, ebeveynlerin çoğunluğu çocuklarıyla olan ilişkilerinde kendi katılımları bağlamında en az talepkar kontrol ve ihmal edici bir tarz gösterirler ve bunun neticesinde çocuğuna zaman ayırma zorunluluğu doğar. Denetim tarzının ihmalkar tutumdan daha olumlu bir şekilde değerlendirilmesine rağmen, her iki tutumda ebeveynler için formüle edilen eğitimsel gereksinimi yerine getirmemektedir. Ebeveynler, partnerliğe değinmeden, destekleyici denetim tarzını daha seyrek gösterirler. Ebeveyn ilişkisinin karakteri, aile evinin atmosferini ve gencin e -faaliyetinin kalitesini belirler. Ebeveynlerin eğitimsel pasifliğinden kaynaklanan en ciddi problem, ortaöğretim öğrencilerinin web medyasına ve çevrimiçi davranışlarına yansımayan ve kritik olmayan tutumlarıdır. Ebeveynler tarafından ciddi bir eğitim katılımı durumunda en farkedilebilir gelişmeye yönelik avantaj, gencin sanal dünyaya yapıcı ve güvenli katılımıdır.

Kaynakça

- Antasari, I. W. (2017). Support parents on building children's literacy. *EduLib*, 6(2). doi:10.17509/edulib.v6i2.5025
- Awan, F. ve Gauntlett, D. (2013). Young people's uses and understandings of online social networks in their everyday lives. *Young*, 21 (2), 111-132. doi:10.1177/1103308813477463
- Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2013). İlköğretim öğrencilerinin internet bağımlılığı ve aile internet tutumu. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(39), 46-57.
- Baker, S., Sanders, M. ve Morawska, A. (2017). Who uses online parenting support? A cross-sectional survey exploring Australian parents' internet use for parenting. *Journal of Child & Family Studies*, 26(3), 916. doi:10.1007/s10826-016-0608-1
- Ballano, S., Uribe, A. C. ve Munté-Ramos, R. (2014). Young users and the digital divide: readers, participants or creators on Internet?. *Comunicación Y Sociedad*, 27(4), 147-155. doi:10.15581/003.27.4.147-155
- Batchelor, J. (2006). Parents' perceptions of services for young children with faltering growth. *Children & Society*, 21(5), 378-389. doi:10.1111/j.1099-0860.2006.00064.x
- Castells, M. (2013). *Sieci oburzenia i nadziei. Ruchy społeczne w erze Internetu* içinde (s. 17-18). Warszawa: Wydawnictwa Naukowe PWN.
- Çetin, B., Eroğlu, Y., Peker, A., Akbaba, S. ve Pepsoy, S. (2012). The investigation of relationship among relational-interdependent self-construal, cyberbullying, and psychological disharmony in adolescents: an investigation of structural equation modelling. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 12(2), 646-653.
- Chng, G. S., Li, D., Liau, A. K. ve Khoo, A. (2015). Moderating effects of the family environment for parental mediation and pathological internet use in youths. *Cyberpsychology, Behavior & Social Networking*, 18(1), 30-36. doi:10.1089/cyber.2014.0368
- Cornish, L. S. (2014). 'Mum, can I play on the internet?' Parents' understanding, perception and responses to online advertising designed for children. *International Journal of Advertising*, 33(3), 437-473. doi:10.2501/IJA-33-3-437-473
- Curtiss, S. L., Pearson, J. N., Akamoglu, Y., Fisher, K. W., Snodgrass, M. R., Meyer, L. E. ... ve Halle, J. W. (2016). Bringing instructional strategies home: Reaching families online. *TEACHING Exceptional Children*, 48(3), 159-167.
- Dowdell, E. B. (2011). Use of the Internet by parents of middle school students: Internet rules, risky behaviours and online concerns. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 20(1), 9-16. doi:10.1111/j.1365-2850.2011.01815.x
- Dvorakova, M. ve Serak, M. (2016). *Andragogika a vzdelavani dospelych*. Praha: Karlova Univerzita.
- Ebbeck, M., Yim, H. B., Chan, Y. ve Goh, M. (2016). Singaporean parents' views of their young children's access and use of technological devices. *Early Childhood Education Journal*, 44(2), 127-134.
- Eijnden, R. D., Spijkerman, R., Vermulst, A. A., Rooij, T. V. ve Engels, R. E. (2010). Compulsive internet use among adolescents: Bidirectional parent-child relationships. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 38(1), 77-89. doi:10.1007/s10802-009-9347-8
- Eynon, R. ve Helsper, E. J. (2015). Family dynamics and internet use in Britain: What role do children play in adults' engagement with the internet?. *Information, Communication & Society*, 18(2), 156-171. doi:10.1080/1369118X.2014.942344
- Fichnová, K., Mikuláš, P. ve Wojciechowski, L. (2012). Similarities and Differences between social Networking Services in Poland and Slovakia. *Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis: Studia Linguistica VII. Dialog z tradycją*, 115(7-2), 94-105.
- Foehr, U. G. (2006). *Media multitasking among American youth: Prevalence, predictors and pairings* içinde (s. 17-22). Washington: The Henry J. Kaiser Family Foundation.

- Frailon, J., Ainley, J., Schulz, W., Friedman, T. ve Gebhardt, E. (2014). *Preparing for Life in a Digital Age: the IEA International Computer and Information Literacy Study International Report*. http://research.acer.edu.au/ict_literacy/8 adresinden erişildi.
- Gazi, Z. Z., Aksal, F. A. ve Özhan, Ö. (2012). Online Social Networking: A Synergy for Learning. *International Online Journal of Educational Sciences*, 4(3), 602-611.
- Gilbert, R. L., Murphy, N. A. ve McNally, T. (2011). Addiction to the 3-dimensional Internet: Estimated prevalence and relationship to real world addictions. *Addiction Research & Theory*, 19(4), 380-390. doi:10.3109/16066359.2010.530714
- Gosling, S. D., Augustine, A. A., Vazire, S., Holtzman, N. ve Gaddis, S. (2011). Manifestations of personality in Online Social Networks: Self-reported Facebook-related behaviors and observable profile information. *Cyberpsychology, Behavior and Social Networking*, 14(9), 483-488. doi:10.1089/cyber.2010.0087
- Gündüz, Ş. ve Şahin, Ş. (2011). Internet usage and parents' views about internet addiction. *International Journal of Human Sciences*, 8(1), 277-288.
- Günüç, S. & Doğan, A. (2013). The relationships between Turkish adolescents' Internet addiction, their perceived social support and family activities. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2197-2207. doi:10.1016/j.chb.2013.04.011
- Hashim, M. J., Kannan, K. N., Maximiano, S. ve Ulmer, J. R. (2014). Digital Piracy, Teens, and the Source of Advice: An Experimental Study. *Journal of Management Information Systems*, 31(2), 211-244. doi:10.2753/MIS0742-1222310208
- Huk, T. (2014). *Pedagogika medialna*. Kraków: Impuls.
- İşman, A. ve Canan Güngören, O. (2014). Digital citizenship. *Turkish Online Journal of Educational Technology - TOJET*, 13(1), 73-77.
- Katz, J. E. ve Rice, R. (2002). Syntopia: Access, civic involvement, and social interaction on the net. B. Willman ve C. Haythornethwaite (Ed.). *The Internet in Everyday Life* içinde (s. 135-136). London: Blackwell.
- Kopecky, K. (2010). *Cyber grooming danger of cyberspace*. Olomouc: Net University.
- Lee, M., Yen, D. ve Hsiao, C. (2014). Understanding the perceived community value of Facebook users. *Computers in Human Behavior*, 35(2014), 350-358. doi:10.1016/j.chb.2014.03.018
- Lin, C., Lin, S. ve Wu, C. (2009). The effects of parental monitoring and leisure boredom on adolescents' internet addiction. *Adolescence*, 44(176), 993-1004.
- Livingstone, S. (2011). Internet, Children, and Youth. *The Handbook of Internet Studies*, 348-368. doi:10.1002/9781444314861.ch16
- López de Ayala López, M. C., Sendín Gutierrez, J. C. ve García Jiménez, A. (2015). Problematic Internet use among Spanish adolescents: The predictive role of Internet preference and family relationships. *European Journal of Communication*, 30(4), 470-485. doi:10.1177/0267323115586725
- Maffesoli, M. (2008). *Czas plemion. Schyłek indywidualizmu w społeczeństwach ponowoczesnych*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Merton, R. K. (1968). *Social Theory and Social Structure*. New York: The Free Press.
- Moawad, G. A. ve Ebrahim, G. S. (2016). The Relationship between Use of Technology and Parent-Adolescents Social Relationship. *Journal of Education and Practice*, 7(14), 168-178.
- Özgür, O. ve Uçar, F. (2016). Parents' attitudes towards children's use of Facebook. *Proceedings of the 23rd International Academic Conference*. Venice. doi:10.20472/iac.2016.023.074
- Pace, U., Zappulla, C., Guzzo, G., Di Maggio, R., Laudani, C. ve Cacioppo, M. (2014). Internet addiction, temperament, and the moderator role of family emotional involvement. *International Journal of Mental Health & Addiction*, 12(1), 52-63. doi:10.1007/s11469-013-9468-8

- Park, T. Y., Kim, S. ve Lee, J. (2014). Family therapy for an Internet-addicted young adult with interpersonal problems. *Journal of Family Therapy*, 36(4), 394-419. doi:10.1111/1467-6427.12060
- Potyrała, K. (2011). The impact of media culture on the biology education of 'instant generation'. *Problems of Education in the 21st Century*, 28, 96-105.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the Horizon*, 9(5), 1-6.
- Pyżalski, J. (2011). *Agresja elektroniczna wśród dzieci i młodzieży*. Gdańsk: Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne.
- Pyżalski, J. (2012). *Agresja elektroniczna i cyberbullying jako nowe ryzykowne zachowania młodzieży*. Kraków: Wydaw. Impuls.
- Rashid Soron, T. (2015). Facebook, Violence and Children. *Clinical Psychiatry*, 2(1). doi:10.21767/2471-9854.100016
- Rembierz, M. (2010). Dom rodzinny jako osobliwy szczegół w świecie kulturowej bezdomności. Refleksje z filozofii człowieka. B. Dymara (Ed.). *Dziecko w świecie rodziny. Szkice o wychowaniu. IV Tom serii: Nauczyciele – Nauczycielom i cinde* (s. 129). Kraków: Oficyna Wydawnicza Impuls.
- Ritterband, S. M. B. L. (2001). Using the Internet to teach parents and children about constipation and encopresis. *Medical Informatics and the Internet in Medicine*, 26(4), 283-295. doi:10.1080/14639230110086295
- Say, G. ve Batigun, A. D. (2016). The assessment of the relationship between problematic internet use and parent-adolescent relationship quality, loneliness, anger, and problem solving skills. *Dusunen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 29(4), 324-334. doi:10.5350/DAJPN2016290404
- Schrock, A. R. (2016). Exploring the Relationship Between Mobile Facebook and Social Capital: What is the "mobile difference" for parents of young children?. *Social Media + Society*, 2(3). doi:10.1177/2056305116662163
- Şenormancı, Ö., Konkan, R., Güçlü, O. ve Şenormancı, G. (2014). Two cases of excessive internet use with comorbid family relationship problems. *Archives of Neuropsychiatry*, 51(3), 280-282. doi:10.4274/npa.y6939
- Simpson, J. E. (2016). A divergence of opinion: How those involved in child and family social work are responding to the challenges of the Internet and social media. *Child & Family Social Work*, 21(1), 94-102. doi:10.1111/cfs.12114
- Snyder, S. M., Li, W., O'Brien, J. E. ve Howard, M. O. (2015). The Effect of U. S. University Students' Problematic Internet Use on Family Relationships: A Mixed-Methods Investigation. *Plos ONE*, 10(9), 1-13. doi:10.1371/journal.pone.0144005
- Székely, L. (2015). The typology of multitasking activity. *European Journal of Communication*, 30(2), 209-225. doi:10.1177/0267323114567842
- Szpunar, M. (2016). *Kultura cyfrowego narcyzmu (The Culture of Digital Narcisizm)*. Kraków: Wydaw. AGH.
- Tomczyk, Ł. ve Wąsiński, A. (2014). The Factors and Conditions of Netoholism in the Perspective of the Diagnostic Research. *Media, Culture and Public Relations*, 5(1), 4-16.
- Tomczyk, Ł. (2017). Cyberbullying in 2010 and 2015 - A perspective on the changes in the phenomenon among adolescents in Poland in the context of preventive action. *Children and Youth Services Review*, 75(2017), 50-60. doi:10.1016/j.childyouth.2017.02.017
- Tomczyk, Ł. ve Kopecký, K. (2016). Children and youth safety on the Internet: Experiences from Czech Republic and Poland. *Telematics and Informatics*, 33(3), 822-833. doi:10.1016/j.tele.2015.12.003
- Turner, J. (1993). *Sociology: Concepts and uses*. New York: McGraw-Hill.
- Tyszkowa, M. (2014). Jednostka a rodzina: Interakcje, stosunki, rozwój. M. Przetacznik-Gierowska ve M. Tyszkowa (Ed.). *Psychologia rozwoju człowieka. Zagadnienia ogólne i cinde* (s. 126-128). Warszawa: PWN.

- Van Dijk, J. A. G. M. ve Van Deursen, A. J. A. M. (2014). *Digital skills*. doi:10.1057/9781137437037
- Veteska, J. (2016). *Pşehled andragogiky*. Praha: Grada.
- Voorveld, H. M. ve van der Goot, M. (2013). Age differences in media multitasking: A diary study. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 57(3), 392-408. doi:10.1080/08838151.2013.816709
- Wallace, P. (2001). *The Psychology of the Internet*. Cambridge: University Press.
- Walotek-Ściańska, K., Szyszka, M., Wąsiński, A. ve Smołucha, D. (2014). *New media in the sociale spaces: Strategies of influence*. Prague: Verbum
- Wartberg, L., Aden, A., Thomsen, M. ve Thomasius, R. (2015). Relationships between family interactions and pathological internet use in adolescents: An review. *Zeitschrift Fur Kinder- Und Jugendpsychiatrie Und Psychotherapie*, 43(1), 9-17. doi:10.1024/1422-4917/a000328
- Warzecha, K. (2016). Smartphone in education and communication junior high school students – risk of addiction to mobile. *Ekonomiczne Problemy Usług*, 123, 345-357. doi:10.18276/epu.2016.123-32
- Wąsiński, A. (2010). Virtuality, immersiveness, inclusiveness, simulativeness and interactivity - notions that gain more and more importance for contemporary pedagogy. *Transformacje: An Interdisciplinary Journal*, 3-4(66-67), 76-94.
- Wąsiński, A. ve Tomczyk, Ł. (2015). Factors reducing the risk of internet addiction in young people in their home environment. *Children and Youth Services Review*, 57, 68-74. doi:10.1016/j.childyouth.2015.07.022
- Wąsiński, A. ve Szyszka, M. (2013). Modern civilization threats and the quality of dialogue in family relationships. *Problems of Psychology in the 21st Century. International Dimensions in Psychological Research - 2013*, 7, 83-92.
- Wu, C. T., Wong, H. T., Yu, K. F., Fok, K. W., Yeung, S. M., Lam, C. H. ve Liu, K. M. (2016). Parenting approaches, family functionality, and internet addiction among Hong Kong adolescents. *BMC Pediatrics*, 16(1), 130. doi:10.1186/s12887-016-0666-y
- Young, K. (2007). Treatment Outcomes with Internet Addicts. *Cyber Psychology & Behavior*, 10(5), 671-679.
- Ziemba, E. (2013). The Holistic and Systems Approach to the Sustainable Information Society. *Journal of Computer Information Systems*, 54(1), 106-116. doi:10.1080/08874417.2013.11645676